

A MULTIDIMENSIONAL APPROACH TO PROTECTING ARTSAKH

Posted on March 10, 2023 by Keghart

Category: [Opinions](#)

By Prof. Z. S. Andrew Demirdjian, Los Angeles, 28 February 2023

***“Multidimensional problems require multidimensional thinking.
To find simple, actionable, single-task solutions, we need
multidimensional thinkers to strike at the heart of things.”***

Richie Norton

The moment of truth is approaching to portend additional problems for the existence of the Republic of Artsakh. The trilateral agreement of Armenia, Azerbaijan, and Russia of November 9, 2020, will expire in November of 2025. It will have many negative implications for Artsakh, if Armenians adhere to a wait-and-see attitude --for none of the political analysts is sure how President Vladimir Putin would help Armenians out of this impending calamity since his political sympathies seem to be with Azerbaijan.

Without preparation, Armenians may very well find themselves again between the devil and the deep blue sea. Once the Russian peacekeeping forces are withdrawn, President Ilham Aliyev will continue to resort to more illegal measures to subdue Artsakh. His honesty is suspect for he has many times violated the spirit of ceasefire agreements with Armenia.

Emboldened by the victory of 44-Day War and Putin's tacit green light, Aliyev would resort to his bag of tricks to bring Artsakh under his control. Even ethnic cleansing of the indigenous Armenians cannot be ruled out from Aliyev's Genghis Khan-like behavior. If Armenia intercedes on behalf of Artsakh, this will mean another large-scale war.

This is not a farfetched scenario, given the present humanitarian crisis of 120, 000 Armenians, laid in siege for nearly three months in their own ancestral homeland while the West turns a blind eye to Azerbaijan's brutal treatment of innocent men, women, and children.

The future does not bode well for Artsakh since most of the international community is hesitant to stop Aliyev's brutal tactics which are considered "a war crime of societal torture."

Multidimensional approach is the concerted method to tackle problems from different angles at the same time--such as guaranteeing the survival of Artsakh, recognition of its independence, and having security measures for a peaceful and prosperous existence.

Unlike a one-dimensional approach that puts all eggs in one basket, multidimensional approach tries to solve a problem through various strategies and perspectives--concurrently.

Multidimensional approach to solving problems was practiced by the famous Greek physician Paracelsus. To treat a patient, he applied a "multidimensional approach" involving physiology, astrology, psychology, etc. to find a cure.

In the 1960s, Ludwig Von Bertalanffy popularized the concept of multidimensional approach by calling it a "systems approach," in which to solve a problem one had to tackle the various key

elements surrounding an issue or a thing.

Central to Bertalanffy's idea was the simple approach to any system of Input, Process, Output, and Feedback. He wrote that a system is a complex of interacting elements and that they are subject to, and interact with their environments. Additionally, they can acquire qualitatively new properties through emergency; thus, they are in a continual evolution.

In the 1980s, systems approach was applied extensively in business, medicine, economics, etc, and in 1990s the multidimensional approach was used in multitasking.

The multidimensional approach is different from multitasking in one important way. While multitasking is done by one individual facilitated by the computer, multidimensional approach is carried out by a group consisting of experts or specialists.

Multidimensional approach avoids switching plans; it is a steady approach to solving a problem by a group of specialists for the wellbeing of, say Artsakh, the beleaguered people subjected to cruel treatment by Azerbaijan. In this concerted approach, all plans and strategies are placed on the front burner, without one plan cannibalizing another in time and resources.

What to do before the coming of the storm? The Armenian multidimensional approach will have to consist of skillful diplomacy, readiness for defense, and enlistment of the Armenian Diaspora. In addition to opening the Berdzor (Lachin) Corridor, Armenians should undertake the following tasks concurrently:

Diplomacy

1. Artsakh government has to persuade President Putin that keeping Russian peacekeeping forces for another term of five years would be beneficial to Kremlin, for his image, and for keeping Russia's foothold in South Caucasus. Besides, Artsakh needs more time to re-arm, to rebuild.

Although Lieutenant General Rustam Usmanovich Muradov, the Russian Commander of the Peacekeeping Forces in Artsakh (Nagorno-Karabakh) is a Lezgin from Daghestan, his middle and last names are Turkish: Usman and Murad. He is also showing affinity to Azerbaijan by not enforcing the mandate of the peacekeeping mission to make Azerbaijan unblock the Berdzor Corridor. Replacing him with an objective commander would be of great help to the people of Artsakh. Gen. Muradov has been acting like an unconcerned tourist about the plight of 120,000 Armenians.

2. Putin should be warned that pulling off the Russian peace-keeping forces from Artsakh would create a vacuum which will be filled by Western powers.
3. Reactivate the Minsk Group, which was created in 1992 to spearhead the OSCE's (Organization for Security and Cooperation in Europe) efforts to find a peaceful solution to the Artsakh-

Azerbaijan conflict as it has been agreed upon in a previous conference.

4. Try to have the European Council President Charles Michel continue the negotiations between Armenia and Azerbaijan through the skillful mediation of this diplomat.
5. If CSTO (Collective Security Treaty Organization) fails to come to Armenia's rescue, then Armenia would have no choice but to turn to the West for assistance, such as to US, France, EU, even to NATO.
6. Initiate alliances with other nations, such as with Uruguay, the first country to recognize (1965) the Armenian Genocide or court Argentina, India, etc., to strengthen Armenia's political position for, unfortunately, Russia has left the Armenians in the lurch many times. There are 195 states some of whom may like to ally with Armenia.
7. Armenia and Artsakh should strengthen ties with Iran by cooperating on local as well as international projects, such as allowing Iranian herders the right to lease land in the Syunik Province (Marz) to graze cattle, finish the joint project of the transit route to the Black Sea, and co-producing automobiles and other machinery in Armenia.

Defense

1. Replace the derelict Armenian military officers who served in the 44-Day War in 2020 and who have been accused of negligence. They deserve capital punishment for the war casualties and loss of land because of their negligence, complacency, and focusing on personal gains.
2. Start a serious training of women to serve in the armed forces. There are many young, patriotic women who would be ready, willing, and able to serve the motherland.
3. Begin dismantling the Metsamor Nuclear Power Plant to get rid of Armenia's Achilles heel. Azerbaijan may blow up the plant.
4. Invite Diaspora's retired military personnel to help with the training of soldiers and strategy.
5. Request the Diaspora to establish a fund to support the armed forces of Armenia and Artsakh.
6. Through crowdfunding, designed by the Diaspora, purchase attack drones from China or India until local production is established.
7. Establish an R&D (research and development) department to either assemble or manufacture UAVs (unmanned aerial vehicles) for combat.
8. Purchase anti-drone laser weapons and anti-molecular-nano weapons from China. They are inexpensive but can determine the outcome of a future aggression by Azerbaijan. A mini atomic bomb, based on Molecular Nanotechnology, for example, can be purchased for about \$150 million .

Diaspora

1. Form a virtual "cabinet" consisting of Diaspora political talents, retired US Armed Force personnel, university scholars, journalists, etc. for advice on important national security issues.
2. Offer "instant double citizenship," to Diaspora Armenians to beef up Artsakh's population and

entice the participation of Diaspora Armenians.

3. Distribute part of Artsakh's government lands to locals as well as to the Diasporans free or at a nominal charge to boost the population.
4. Establish an auxiliary virtual cabinet to advise the heads of states of Artsakh on matters pertaining to the economy of Armenia and Artsakh.
5. Begin a campaign for Artsakh's independence recognition. Based on UN requirements, Artsakh has had for almost 30 years what it takes to become an independent state: a stable population, democratically elected government, a defense force, etc. Diaspora Armenians should enlist US, France, or Russia to help Artsakh remain independent of Azerbaijan.
6. Diaspora should train Armenian volunteers to help the Artsakh people when another war breaks out.
7. The Diaspora should concentrate on persuading friendly nations to recognize the independence of Artsakh. While Argentina, for example, would find it difficult to justify sending troops to help Artsakh, its government, however, would be more amenable to recognize the independence of Artsakh.
8. The Diaspora's involvement in finding solutions to save Artsakh from Azerbaijan should top its agenda.

Mind you, the small window of opportunity to save Artsakh is closing by the day. All Armenians should rise to the occasion and assist besieged Artsakh.

With a wayward Russia, Armenians are facing catch-22. Despite Armenia's loyalty to Russia, the bear does not protect Armenian interests and rights. When Armenia tries to survive by looking to Western powers to come to the rescue, Russia not only frowns upon it but subjects the country to a brutal treatment to teach Armenians a lesson.

The assumption that Russia is Armenia's sustenance or savior has been shattered by the failure of CSTO to rally behind Armenia when it was attacked by Azerbaijani forces in September 13-14, 2022. As far as Armenians are concerned, CSTO proved to be biased and toothless.

To add insult to injury, the Russian Foreign Minister Sergei Lavrov recently justified Azerbaijan's war against Armenia for Armenia's failure to sign a lopsided treaty with Azerbaijan. Russia has become Azerbaijan's ally.

Just focusing on removing the siege on Artsakh is a narrow approach at the expense of other important problems. Working on getting rid of the siege is important, but it should not be done at the expense of neglecting other issues.

A worldwide Armenian Diaspora organization would have a vital function to avoid duplication of effort of the different parts of the national system of the Armenian communities around the globe.

A viable group should share interests and mission toward solving major pressing problems. Banking

on Diplomacy, Defense, and the Diaspora working all three of them concurrently and cooperatively would sooner or later solve Artsakh's existential problems of independence, security, and prosperity through a multidimensional approach.

Comments

Իշխան ԱՄՆ – 2023-03-21 00:24:07

ՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ՄԻԱԿ ՓՐԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՎԵԼՈՒ, ՉԻՆՎԵԼՈՒ ԵՎ ՄԻԱՍՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ Ե ԵՎ ... ՎԵ՛ՐՋ: Անկարայում թյուրքալեզու պետությունների ղեկավարները հավաքվել են մշակելու մանրամասները Մեծ Թուրանի վաղեմի ծրագրի, որի վերջնական հետևանքը լինելու է Հայաստանի Հանրապետության բաժանումն ու Արցախի կորուստը: Սա հայ ժողովրդի համար վտանգավոր և լուրջ ծրագիր է: Ռուսները թուրքերին արդեն տվել են «կանաչ լույս»ը, իսկ Արևմուտքի օգնության մասին էլ պետք չէ շատ չափազանցել. առայժմ նրանք բավարարվում են միմիայն հայտարարություններով և կոչերով: Մենք երկար տարիներ ապրելով Արևմուտքում, կասկածում ենք, որ թուրքերի հարձակման դեպքում Արևմուտքը հայերին զինվորական աջակցություն կցուցաբերի. Աստված տա ես սխալ լինեմ: Հետևաբար, մեր հայրենիքի պաշտպանության խնդիրը մնում է միայն մեր վրա: Հայ ազգը պետք է միմիայն իր մասին մտածի ու իր ոտքի վրա կանգնի առանց հույս դնելու արտաքին հենակների վրա՝ մի կողմ թողնելով նամարդ Պուտինի պոչը: Ցավոք, այդ մասին մտածող դեռ շատ հայեր կան աշխարհում: Կան նաև նրանց ուղիղ հակառակները, ովքեր իրենց էներգիայի 90%-ը ապարդյուն վատնում են Պուտինին հայիոյելով և նրա մոտալուտ մահվան մասին հաղորդումներով: Այս «պապարացցիների» կեղծ լուրերը վնասում են առաջին հերթին հենց իրենց՝ դրանք տարածողներին՝ առանց նրանց որևէ շահ տալու: Արևմուտքն էլ նավթի, գազի և Ուկրաինայի պատերազմի հարցերով է շահագրգռված, հօգուտ մեզ հանդես է գալիս միայն կոչերով, որոնք թշնամին արհամարհում է: Իսկ իրականությունից անջատված, անկարող Փաշինյանը կառչած է իր աթոռին: Նա երբեք մտահոգված չէ 1- ՀՀ-ի բանակը շուտափույթ վերականգնելով, հզորացնելով և այն արդիական զենքերով ապահովելով: Այս ՀՀ պետության կողմից գրեթե ամբողջովին անտեսված հարցը մեր ազգի համար ճակատագրական և կենսական նշանակություն ունի: Չենք հայթայթելու համար պետք է անպայման մեր 10 միլիոն ազգի զավակներից դրամահավաք կազմակերպել: Վստահ ենք, որ աշխարհի հայերի մեծամասնությունը և մեր օտար բարեկամները այս կոչին կարծազանգեն: 2- հայ ազգի միասնության համար անհրաժեշտ աշխատանքներ տանելով: Այս հարցը Նիկոլին երբեք չի էլ հետաքրքրել: Մեր ազգը վտանգի մեջ է: Ովքեր իրենց հայ են կոչում և իրենց երակներում հայի արյուն է հոսում, իրենց բոլոր անհամաձայնությունները պետք է մի կողմ թողնեն և հանուն Հայրենիքի իրար ձեռք սեղմեն: Համախմբման մեջ պետք է բացառել հինգերորդ շարասյունին, օտարների գործակալներին և ՀՀ անկախությունը ժխտողներին: 3- հարևան Իրանի հետ երկկողմանի պաշտպանության դաշինք կնքելով՝ առանց օտարներից վախենալու: ՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ՄԻԱԿ ՓՐԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՎԵԼՈՒ, ՉԻՆՎԵԼՈՒ ԵՎ ՄԻԱՍՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ Ե ԵՎ ... ՎԵ՛ՐՋ: ՀԱՅ ԱԶԳԸ ՎԱԽԿՈՏ ԶԷ՛. ՆԱ ԿԱՐՈ՛Ղ Ե ԻՐ ՏՈՒՆԸ, ՀՈՂԸ ԵՎ ՊԱՏԻՎԸ ԱՐԺԱՆԱԿԱՅԵԼ ՊԱՇՏՊԱՆԵԼ...

9. 9. 9. – 2023-03-19 04:15:43

Սկզբունքով դեմ չեմ Մեծամորի աթոմակայանը վերջնականապես գոցելու եւ առհասարակ աթոմակայան չունենալու տարբերակին, սակայն ՄԻԱՅՆ ԵՒ ՄԻԱՅՆ ՀՀ-ի ոյժանիւթի կարիքները լիովին բաւարարող այլընտրանքային կարողութիւններ հաստատելու եւ զանոնք աշխատցնելու ԵՏՔ միայն: Այլապէս, դուրս կու գայ, որ եթէ Ատրպէյճան իր քէֆին ուզած ատենը կը բանայ ու կը գոցէ ՀՀ-էն Արցախ մտնող կազատար խողովակը, իսկ Արցախին ՀՀ-էն էլեկտրականութիւն մատակարարող բարձր լարման գիծը վթարուած կը պահէ, այս պարագային, արդէն մենք մեզի մշտապէս գոցած պիտի ըլլանք մեր ոյժանիւթի 40 տոկոսն ապահովող աղբիւրը: Այդ պարագային, ի՞նչ տարբերութիւն ունինք մեզի միմիայն վնասելու մասին մտածող եւ իրենց ստոր ծրագիրները գործադրող թշնամիներէն... Դեռ չեմ ըսեր, որ աթոմակայանի մը փակումը կամ պահեստաւորումը (conservation) կրնայ քանի մը տարի տեսել (առնուածն 3 տարի) եւ պահանջել քանի մը հարիւր միլիոն ամերիկեան տոլար: Ասիկա կը գրեմ էլեկտրամատակարարման Նեղ մասնագիտութեամբ երկրաչափի հանգամանքով: Իսկ ուրկէ՞ քանի մը միլիար տոլար պիտի ճարուի ուժանիւթի Նոր կարողութիւններ գործարկելու եւ աթոմակայանը գոցելու/պահեստաւորելու համար՝ այդ ալ ՇԱՏ ԼՈՒՐԶ ուրիշ խնդիր է Փրոֆ. Տեմիրճեանի երկու սիւթերը հետաքրքրական էին: Անոնց բովանդակութեան եւ մասնաւորաբար վերլուծումներուն համամիտ եմ: Սակայն երկու գրութիւններուն մէջ կան սխալներ եւ վիճելի հաստատումներ կամ առաջարկութիւններ: Առաջնորդող գրութեան մէջ փրոֆեսորը ռուսական «խաղաղապահ» ուժի (sic!) հրամանատար կը ներկայացնէ Ռուստամ Օսմանովիչ Մուրատովը, որ առնուածն կէս տարիէ այդ ուժերուն հրամանատարը ՉԷ: Չայն փոխարինած է ոմն Վոլքովը (ի դէպ, վոլք ռուսերէնին մէջ կը նշանակուի՝ գայլ. որքա՞ն համահունչ է այս ռուս գորահրամանատարի մականունին իմաստը թրջացող գորշ գայլերու արարքներուն եւ Եւրոպեան հետ): Աւելին. յարգարժան փրոֆեսորը կը գրէ թէ ռուսական «խաղաղապահ» ուժի (sic!) հրամանատարին մականունը եւ հայրանունը՝ Մուրատով, Օսման, թրջական են, մինչդեռ Օսմանը արաբական արական անուն է եւ թուրքերն են որ գայն արաբներէն վերցուցած-իւրացուցած են: Տեմիրճեան Մուրատովը լեզվի կը յայտարարէ, մինչդեռ ան Տաղստան բնակող, լեզվիներէն ՏԱՐԲԵՐ շատ փոքր ցեղախումբի մը՝ կարծեմ թապասարաններուն կը պատկանի: Երեք սխալ մէկ մարդու մասին տեղեկութիւններուն մէջ՝ շատ-շատ է եւ անյարմար է ԳԵՂԱՐԴ-ին: Տեմիրճեան կ'առաջարկէ փակել Հայաստանի աթոմակայան էլեկտրակայանը, քանի որ Ատրպէյճան կրնայ գայն ռմբակոծել եղեր: Փրոֆեսորը հաշուի չ'առնէր, որ աթոմակայանին Աստուած մի՛ արասցէ աղետ պատահելու պարագային պիտի վնասուին այսօր թուրքիա կոչուող Արեւմտեան Հայաստանի շատ մեծ տարածքներ, իսկ նման բան ԲՆԱԲ շահաւետ չէ թուրքիոյ, մանաւանդ այս երկրաշարժի աղետէն ետք: Աղետին վնասներուն տարածքը անխուսափելիօրէն պիտի ընդգրկէ Նաեւ այսօրուան Իրանի՝ Արարատեան դաշտին մերձակայ շրջանները, Նախիջեւանը եւ այսօր Ատրպէյճան անունով պետութեան ամբողջ արեւմտեան կողմը, այսինքն՝ Հայոց Արեւելից կողմերը: Ալիւելեան նման յիմարութիւն Իրանը եւ միջազգային հանրութիւնը չեն թոյլատրեր, իսկ եթէ Աստուած չընէ, նման հայվանութիւն գործուի, մերիներն ալ հրթիռակոծելով վստահաբար պիտի քանդեն Միսկեչաուրի ջրամբարը եւ Ատրպէյճանի կեսը պիտի յայտնուի ջրհեղեղի յորձանքներուն մէջ եւ միլիոնաւոր մարդակերպ արարածներ ջրախեղդ պիտի ըլլան: Փրոֆեսորը խելքէ դուրս բաներ ալ կը գրէ: Օրինակ, Արցախի պետութիւնը թող ձրի հող տրամադրէ եղեր սփիւռքահայերուն: Յօդուածագիրը չի՞ գիտեր, որ 2020-ի վերջէն ի վեր Նոյնիսկ ՀՀ-ի քաղաքացիները ազատօրէն մուտք չեն կրնար գործել Արցախ (վերջին 3 ամիսներու ամբողջական շրջափակումէն շա՛տ առաջ), Արցախ մտնողներուն ինքնութիւնը պարտադիր կը ստուգուի ռուս «խաղաղապահ»ներու (sic!) կողմէ, որոնք կ'արգիլեն արցախեան գրանցում չունեցողներուն մուտքը Արցախ, ուր մնաց որ թոյլատրէին հազարաւոր սփիւռքահայերու գալն ու Արցախ հաստատուիլը, դեռ չեմ ըսեր, որ 1994-ի Մայիսին գինաղաղարի հաստատումէն 27 Սեպտեմբերի 2020 ձգուած 26 տարիէ աւելի ժամանակահատուածին հազիւ քանի մը տասնեակ սփիւռքահայեր եկան Արցախ՝ հոն հաստատուելու: Այսպիսի ցնորամիտ առաջարկներու երեւումը յարիր չէ ԳԵՂԱՐԴ-ին: Փրոֆեսորի երկրորդ գրութեան մէկ պարբերութիւնը կը սկսի այս բառերով. While Armenia is under siege..., ապա կը խօսուի Ռուբէն Վարդանեանի մասին: Փրոֆեսորը հիացած կը թուի Վարդանեանով: Իր իրաւունքն է: Սակայն Հայաստանը չէ պաշարուածը, այլ Արցախը: Ինչո՞ւ այս սխալը սպրդած է՝ չեմ հասկնար:

Tavit – 2023-03-11 00:35:00

Many great suggestions by Dr. Demirdjian. They should be taken very seriously and implemented. But many of them depend on Armenia's ruling party. Pashinyan is a problem. Plus, I don't think he likes the Diaspora. Whatever one thinks of him, Pashinyan has clearly failed in the area of national defense. A lost war, Artsakh in trouble (because Russia wants it that way), and an Azeri occupation of southern Armenia are NOT successes. Armenia needs a reset -- one without Pashinyan as leader. I won't comment further on Russia or the West, both of which are downright immoral.

Garo – 2023-03-10 15:28:22

I congratulate the excellent analysis by prof. Demirdjian on securing Artsakh's independence and survival. The only dimension missing in this multidimensional approach is Armenia's role. In order for these proposed measures to be effective , Artsakh also needs the support of Armenian State, which unfortunately so far is in a wait and see strategy.